19

JO. DANIELIS HORSTII
OBSERVATIONUM ANATOMICARUM Decas.

Additæ sunt

EPISTOLÆ, QUIBUS SINGULARIA SCItu digna, Lactearum nempe Thoracicarum, & Vasorum Lymphaticorum natura, Embryonisq; per os nutritio, atque alia rariora exponuntur.

FRANCOFURTI,
Apud VVilhelmum Serlinum & Georgium Fickwirthum.

ANNO M DC LVI.

Observatio Anatomica I.

De Abscessu Cerebri.

FRacturas in genere non tractabo jam, quod multorum aliàs fuit argumentum, & primi quidem quod sciam Medicorum Atavi, Hippocratis Divi. Galenus operæ duxit eam operam resumi, eamque etiam optime executus est, quem secuti deinde innumeri alii, ac novissime quidem post *Fabritium ab Aquapend.* Germanorum nostrorum Galenus, *Sennerus*, inquam, noster, Vir de Republica Asclepiadea quam optimè optimorum Virorum decreto meritus. *Fracturam Cranii in specie* hac saltem ice delibabo, dum, sic exigente officio meo, certi cujusdam subjecti ectionem instituere cogor.

Cranii inquam, cujus *varias fracturas* latius aliàs videre licet apud *Celsum, Æginetam, Gentilem, Arantium, Botallum, Langium, Iacetium, Vid. Vidium, Fallopium, Nic. Florentinum, P. Pavium, Am. Lusitanum, Paræum, Variolam, Spererium, Fab. Hildanum, I. And. de Cruce, Brassavolam, Nic. Mass. rcœum, Nicol. Fontanum, Berengarium, Petræum* nostrum, nostrumque *enitorem* p. m. *Greg. Horstium*, atque primo limine citatos *Hippocratem, alenum, Fabrit.* & *Sennertum*. Noster verò casus, cujus gratiâ hæc quaa qualia instituuntur, talis est.

Michael Sneider Sarnaviensis, *rusticus cœlebs annorum* 30. *sanus & oni habitus, ebrius à compotatoribus ejusdem farinæ sociis aliquot vulnera* in ccipite & vertice *ad* calvariam *usq; accipit, postquam prius verberibus iiem commilitones atrociter totum ipsius caput, nucham & sinistram axillam ecepissent.* Vulneratus primâ *quidem* vesperâ *vulnera Chirurgo nostro fortissimo* Erico Braunio *liganda commiserat*, sequentibus *verò* diebus *ope escio* quarum herbarum consolidantium, *spreto & vale dicto* Chirurgo

ad cicatricem ferè ea perduxerat, tum nonâ *à vulnere* die febris *&* scotomia *supervenit, &* decimâ quartâ *sinistri brachii ac cruris* resolutio: *quibus præsentibus* Chirurgum *denuo in auxilium & consilium vocat.* Chirurgus *necessariis adhibitis nil proficiens* die 21. *rem ad me defert, quâ pensiculatius examinatâ, & cum* Collegis *communicatâ,* Trepanum *adhibendum duxi.* Divino *igitur auxilio implorato, &* cute *die eâdem* 21. *per* chiasmum *sectâ, die seq.* 22. Cranii perforationem, *non obstante tum* Plenilunio, *modiolo ἀβαπτίστῳ præsentibus & annuentibus Excell. Colleg. & Medic.* D.D. Filemanno, D. Erico Dexbach, *Chirurgo* Braunio, *& aliquot* Medicinæ studiosis, *institui, præmisso prius* clystere, capitisque convenienti inunctione. *Exsecto osse* testucæ *menyngi incumbentes sublatæ sunt, &* membranæ ipsi mel rosaceum *impositum est.* Os *verò tectum fuit* linamentis *siccis mollißimis, cum* pulvere cephalico, *totoq; curationis tempore tam quoad* externa *quam* interna *nil intermissum fuit, quod ipsa fractura Cranii aliàs requirit.* Septimâ *die* lethargico sopore *captus* dextri oculi & oris occlusionem crebrasque vomitiones *patiebatur*; sequentibus *verò melius habuit emanante per foramen* pure fœtido, *pauxillo* tamen, *ac* nonâ *quidem* pedē movere cepit, *recurrente tamen* 14. *die* sopore, *emanentibus autem* vomitibus, venis *verò* frontis arteriisque *elatis ac turgentibus.* Decimâ quintâ *nulla nec ad pejus nec ad melius mutatio secuta.* Decimâ *verò* sextâ *& seqq.* Scotomia *major facta, accedentibus* oculorū convulsionibus & distorsionibus, *adeò ut* vigesimâ quartâ (quæ erat 14. Novembr.) *horâ* 4. *pomerid sine tamen accessione aliorum symptomatum animam exhalarit.* Sectione *post mortem institutâ,* sanies *inventa est purulenta in ipsa Cerebri substantia in dextra occipitis parte* pelliculâ *instar abscessus contenta, unciarum quatuor.* *Ipsum* Cranium *plurimis contusionibus contortum, Matris verò duræ* venulæ *subfusco sanguine instar picis distentæ,* hæcque ipsa *&* pia menynx *discolores,* illaque *à contusionibus læsa, erant.* *Saniei autem supra dictæ* globulus *alius purulentus vasculo carneo inclusus proximè adhærebat, ut mirum non sit quod mortuus fuerit, mirum tamen sit quod tam diu sine gravioribus symptomatibus* delirio potissimum *supervixerit.*

De *Tempore* vero, *quando sit aperiendum Cranium, quo morbi die,* & *sub qua cœli constitutione,* non convenit inter authores. Cum *Celso* plurimi ultra quartum diem trepanum haut differendum putant; alii contra cum *Mercato* omnino differendum putant, quod sub initium mate-

ria non ſit fluida, ac menynges *p.n.* ſint inflatæ nimis, uti alias in *Plenilunio ſ.n.* eſſe ſolent. Nos verò uti ex dictis patet *die* 22. adhibuimus trepanum, ac Lunâ quidem turgidâ. *Vtilis eſt Aſtrologia* Medico, ſed non neceſſaria ſemper; uti enim ſub quovis cœli ſtatu purgandum quandoq; corpus venit, ita etiam vena ſæpius ſecãda, Cranium aperiendũ, ferrum & ignis adhibenda ſub quovis cœli ſtatu, ſi ſcil. *electitium tempus* non detur, ſi morbus non ferat moras. Utilis inquam eſt *Aſtrologia*. Aſtrorum enim in hæc inferiora magnus influxus quotidie obſervatur. Si verò ut dixi tempus *electitium* non detur, ſub cane ſæpè purgandum; in ipſo plenilunio ſæpè cranium aperiendum; hac tamen cautelâ, ut arte evitentur incommoda, quæ alias inde evenire docet ipſus noſter *Hippocrates*, quæque omnium optimè diſcere poteris ex *Mouſſino*. Noſtrum igitur erit, potius inſtar *Guidonis Brocenſis*, brumali tempore trium horarum ſpacio plantas inſtrumento Solis loco operante, producentis; obſtantibus & maleficis ſideribus, calori & frigori peccanti inde emananti, corporisque noſtri adverſitatibus & incommodis inſequentibus obviam ire; quàm ægro remedia ſubtrahere ad benigniores remotos & diſtantes Planetarum aſpectus, frigidiorem aut calidiorem aëris clementiam, Lunæque deliquium; præ quibus ſæpe moriendum eſſet ipſi ægro.

De ipſo autem *Trepano* non tantum dubitant multi, *an tutò adhibeatur*, ſed & ſunt qui omninò id rejiciant, dum ſtatuunt, *quamvis Cranii fracturam ſine trepano, ſine cranii apertione curari poſſe.* Non diffiteor absque *Cranii perforatione* multas fracturas Cranii præſertim hyberno tempore & apud nos *Germanos*, quibus non ita lethales ut *Neapolitanis, Bononienſibus* & *Florentinis* accidunt, curari poſſe; uti etiam non ita pridem *Conſultiſſimus quidam Vir*, *Amicus noſter Honoratiſſimus* ſolâ *enematum, Venarum ſectionum* &c. adhibitione; *ita ſuadente mecum* Dn. Collegâ *D. Tilemanno*, feliciter hic curatus eſt; *Imò* ſi ita in initio ſtatim tractatus fuiſſet *noſter demortuus vulneratus*, & illius accidentia *Deo Volente* annon præcaveri potuiſſent? *Multas* autem Cranii fracturas absque perforatione curari *ſæpe* poſſe, notanter dixi, non *omnes*, nec *ſemper*; uti alias ſtatuunt antiqui *Hebræi*, & *Vgo Lucanus*, atque *Theodoricus* aliique; quorum *alii internis* vulnerariis potionibus id fieri poſſe profitentur, *alii* verò *extrinſeca* medicamenta commendant, *ſpreto & rejecto*

trepano. *Ast sæpè in Cranii fracturis non potest removeri materia exiccanda* (loquor verbis Galeni) *nisi apertio fiat ob defectum scil. ligaturarum*: præsertim si ῥωγμὴ accidat internæ laminæ salvâ manente externâ quâ de *V. Fallop. lib. Hipp. vuln. c.13.* aut ξυμφορῆ; *quamobrem tunc Chirurgus* (Avenzoaris) *adhibendus, ossique* (Avicennæ) *particula circa fissuras eximenda, ut virus* (Averrois) *egrediatur per viam liberam osse scil. amoto.* *Multæ* igitur fracturæ cranii curari possunt & *sæpè* sine apertione; si simplex φλάσις contingat, si ῥωγμὴ tanta sit ut materia exire possit. Sed non *omnes*, ut notavi jam antea, nec *semper*, quemadmodum ante quinquennium *Doctor quidam Iuris* apud nos nullis medicamentis *externis* aut *internis* menti & sanitati restitui potuit, qui tamen *trepano adhibito* salvus evasit: uti etiam *Nobilem* ante sexennium Gissæ feliciter à *me* & *Greilachio* curatum recordor.

Quando verò adhibendum trepanum? quando rejiciendum? Si certò constet *cranium non depressum nec ita fractum esse, ut cerebrum inde lædatur, sique saniei tam exigua quantitas sit, tantumque naturæ robur, ut medicamentis absumi & dissipari facilè possit, & contrarii certa symptomata desint*, trepano non opus est. Sæpe enim à *contusione* cranium ipsum non læditur, sed *nervus* (quem casum proponit Hippoc. 58. *aphor.* 5.) aut *vena*, è qua effusus *sanguis* in ipsa *cerebri substantia* putrescit sæpè & mortem infert, uti *nostro ægro* accidit, & *Herculi de Marschottis* apud Ber. *Aliquando evenit* (inquit Celsus) *ut os quidem totum integrum maneat, intus verò ex ictu aliqua vena rupta aliquid sanguinis mittat, qui concoctus dolores infert oculosque obcœcat.* Quo in casu summè conducit *Phlebotomia* & *clysterum* usus, uti quàm optimè scribit & describit *Rases* ex Galeno, *lib. 1 Contin.* *Præmisso autem clystere* secundùm Haly l. 5. theor. cap. 10. *phlebotomia primâ hora fiat*, inculcante Paulo, *ac ex cephalica quidem* docente Avicenna cap. de cura sodæ.

Quemadmodum enim *clysteres attrahunt materiam* (loquor verbis Serapionis) *ad partem contrariam parti ægritudinis, ita & phlebotomia causam apostematum* (Avicennæ) *abscindit, quæ aliàs sæpius* (Dini) *ex fluxu sanguinis oriri* solent. Sæpè etiam *interna purgantia* exhibentur, si temperamentum phlegmaticum sit & frigidum, corpusque robustum sine febri. Quo ad *localia* commendatur emplastrum *Andromachi, M. Anselmi de Ianua*, Unguentum de *Matrisilva* Argelati, de *Centaureo* Guidonis, de

beto-

betonica Henrici Bertapaliæ *gratia Dei* dictum, *Emplastrum* Conciliatoris, Berengarii. Variæ item *aquæ vitæ* usurpantur, de quibus consule citatos authores. *Potiones* autem *vulnerarias* commendat allegatus *Theodoricus l.2.chir.c.3.*

Si verò id non certò constet, & *accedant accidentia mala* incisio instituenda. Cùm etiam fracto Cranio facilè festucæ & frustula membranas lædant, ac in ipso fissuræ loco enata humiditas in saniem abeat & ad membranas destillet, unde communiter interire solent, qui à capitis vulnerib. moriuntur; maturè cranium aperiẽdum, ut *sanies* exire possit, ut *festucæ* &c. res *c.n.* removeantur, quarum præsentiã febris, vertigo tenebricosa, scotomia, dolores acuti, vomitiones, sopor, torpor, paralysis, delirium & epilepsia; nunc *conjunctim* nunc *sigillatim*, pro alia atque alia vulneris, subjecti, loci & aëris constitutione, indicare solent. *Febris* si accidat post 7. eo scil. tempore quo terminari debebat, concurrentibus simul iis quibus *noster* vexabatur, *putredinis* in *Cerebro, menyngibus* aut *Cranio* certum sit indicium vel *Hippocratis* decreto, ob quam etiam potissimum & nos apertionem moliti sumus.

Idem autem ferè nobis evenit in nostro ægro, quod *Glandorpio* in Bremensi pugili, alio tamen ac diverso successu. Cum pugili illi graviter in capite vulnerato tertia die gravia symptomata supervenirent, & *Glandorpius* suspicaretur materiam intra cranium collectam esse, cranium aperuit. Cùm verò nihil efflueret per foramen, *duram* quoque *menyngem* (*de hujus* vulneribus lege *Io. Andr. à Cruce, Matthiolum* & *Paræum*) in tumorem elatam scalpello incurvato aperuit, quæ saniei intra duram & piam matrem contentæ maximam copiam emisit, quâ ipsâ hoc modo evacuatâ & adhibibitis simul necessariis aliis æger sanitatem pristinam recuperavit. *Ita* etiam in *nostro ægro* exigua portio saniei per foramen exivit, ut non potuerimus non existimare, *intra tunicam* aut *ipsam Cerebri substantiam* anguem latitare.

Ipsa quidem apertio in *decliviori* parte, uti par est, *lateris dextri*, juxta *suturam lambdoidem* facta est. In *decliviori* inquam, non in *inferiori*, cui loco os subtrahere maximum periculum pronunciat *Nicolus*. *Berengarius* vero contrarium aliquoties se vidisse probat, *Principis*, & *Pauli Vngari* exemplo. Nec etiam *magnum* foramen factum est, uti alias in *vertice* fieri solet, adhibitaque sunt, tum *interna* tum *externa* medicamen-

men-

menta præstantissima, *diæta* simul convenientissima accuratè observatâ.

Maximâ autem admiratione dignum est, quod *omnis deliriij speciei* expers fuerit, & quod *tam longissimum tempus* vitæ natura dederit 46. scil. dies? *An* quod substantia saltem læsa fuerit non spiritus, non ipsi nervi? *Et* quod ægri quandoque aliquot menses supervivant etiam ipsis menyngibus læsis? *testante* P. Paw *lib. Hipp. de vulner.* etiam sine delirio *referente* Vallesio *com. in l.5. Epidem.*

Antiqui non credebant *Cerebrum inflammari* posse; at hic casus eos refutat; refutat etiam *Galenus 2. de caus. sympt. c. ult. Paulus l.3. Avicenna 3. l. Petrus Salius Diversus c.1. de aff. part.* & *alij Doctores* quorum tamen plerique *delirium* adfuisse testantur.

Sed nec in *membranarum*, nec in *ipsius Cerebri* inflammatione semper adest *delirium*. Illud olim probavit *Nerei* filia (Hippocr. 5. *epid.* 47.) ut & *æger* in Dealcis horto decumbens (*l.3. s.1. ægrot.* 3.) Quod vero ipsius *Cerebri inflammationem* spectat, ea quandoque non *delirium*, sed *sensuum obliterationem* tremulas, obscuras & detrectabiles desipientias, *ex* 1. *Prorrhet.* 33. periculosiores tumultuariis, infert, si scil. non ipsi *nervi*, nec ipsi *spiritus* consequenter afficiantur.

Id verò maxime mirum est quod amicus noster refert Excell. *Fontanus*, se vidisse puerum in quo cerebrum deletum fuerit, *respons. & Curat. medic. l.1. p.* 16. qui aliquomodo rationis manserit particeps. *Epit. Vesal. annot. p.* 28. *&* 29. cum tamen aliqui quorum leviter est læsum Cerebrum delirent graviter, *uti* ipse expertus in *puero duodecenni*, *pag.* 3. *Analect.*

Illorum (ita absentiam delirii in puero cerebro destituto excusat Amicus) *postquam ad ætatem provecti sunt, vitiata organa refici non possunt, nec aliud quidpiam commodè effici, quod læsi organi munere fungatur. Hic verò cui statim ab initio ortus, vel ante, ab infusa anima vitiatum est organum, potuit naturali vi in tam flexibili mollique materia aliud insolitum organum efficere, quod supplere valet defectum organi vel læsi vel absentis. Hoc fuit ut testabuntur præsentes Medici membrana illa duplo crassior ordinariis, quæ sensibus subministrabat spiritus vitales, & animæ etiam rationali suas instrumentaliter subjiciebat intelligibiles species.*

Ast hoc non solvit nostrum dubium, non inquam satisfacit *Hipp. aphor.*

*aphor.*50.*f.*7. Imò non aufim dicere puerum illum cerebro caruiſſe. Etſi enim non habuerit maſſam aliquam albam inſtar inteſtinorum convolutam, habuit tamen membranam duplo craſſiorem cerebri loco poſitam, quæ vulnerata vel ſiderata facilè delirium peperiſſet, & mortem ipſam acceleraſſet.

Ut dixi, *non ſemper læſum cerebrum ſequitur deliriũ, nec ſemper ipſa mors neceſſariò tertio ſcil. die*: niſi cerebrum *ſyderatum* ſit. *Syderatum* autem eſt me judice, ſi ita læſum aut vulneratum & inflammatum eſt, ut ſpirituum animalium tam fixorum quam mobilium conſtitutio præternaturalis fiat; ut illi ipſi ſpiritus tum fixi, tum mobiles non ſint temperati, tenues, puri, lucidi & ordinati, nec certo quodam ac regulari modo moveantur. Et hæc dicta de hoc caſu ſunto.

Obſervatio Anatomica II.

Cùm in vicino oppido Reinheimb opulenti civis Philippi Reimichii uxor, concivis egeni Pleneri conjugem ultimo menſe gravidam, non tantum diris jurgiis proſequeretur, ſed & dextræ parti capitis, ipſo tum ardente Syrio, colaphum impingeret, editus paulo poſt infans in ea ipſa, qua mater concuſſa erat parte continui ſolutionem paſſus eſt, uti notarunt præter obſtetricem adſtantes, & Paſtor baptiſacionis gratiâ vocatus.

Re itaque per Paſtorem loci, Virum quà vitam, quà eruditionem Præſtantiſſimum, ad me delatâ, miſertus pauperculæ ocyus illuc conceſſi, atque deprehendi continui ſolutionem ad ipſum cerebrum penetrare, portionemque ipſius cranii fractam, jam putredinem concepiſſe. Licet autem externa & interna roborantia fuerint nocturna diurnaque manu exhibita, putrida etiam portio cranii execta, multaque fœtida purulenta materia excreta, brevi tamen infans demortuus ſequentia notanda dedit. Venulæ fuerunt turgidæ, ventriculi cerebri aqua repleti, cerebri ſubſtantia flaccida. Inter cerebrum & meninges aderat collectio materiæ purulentæ & fœtidæ. Cætera naturæ ordine habentia & naturalia.

Quærebatur à Magiſtratu an Reimichii uxor alteram verberans fuerit cauſa hujus mali? Ego quod ſic, cum à minis partium conformatio non ſolum vitiari poſſit in fœtu teſte Gemma Coſmocr. l. 1. c. 6. qui narrat infanti eadem calvariæ parte, cui in Matre acies minitabatur, magnam continuitatis divortium apparuiſſe: ſed & multo magis à plagis ipſis teſte Genitore, qui narrat l. 1. p. 2. obſ. 34. embryoni ob matrem in ventre graviter offenſam epar extra umbilicum procidiſſe. Cum facilè imaginationi ſit formationem mutare etiam in ultimis geſtationis menſibus, teſte Sennerto pag. 321. l. 4. part. 2. ſ. 4. c. 7.

Quomodo vero hoc fiat, id citatus Sennertus, Parensque noſter *de cauſa ſimilit. & diſſimil. in fœtu* exponunt, qui conſulendi, ut & Zacutus lib. 3. hiſtor. Princip. Non autem tantum in Microcoſmo videmus plaſticam ſæpè lædi & defectu atque exceſſu quandoque peccare, ſed & Macrocoſmum eidem juri ſubjectum non rarò notamus. Ita pluviæ quandoque cruentæ deſtillant. Ita in ſuccino ſæpe varia animalcula & alia apparent, formæ muſcarum, culicum, aranearum, papilionum, ranarum, lacertorum, ſtraminis: uti teſtantur qui in Boruſſia ad littora Inſulæ Sudaviæ id colligunt. Multi quidem putant ſuccino adhuc liquido illa animalcula involvi & inſinuari. Sed alii, cum omnia pellucida ſint, id negant, docentes, quod ex ſola Cœli imaginatione imprimatur tale quid ſubjecto ſuccino, uti in Microcoſmo ſæpè varia vis plaſtica fœtui inducit. In Comitatu Mansfeldenſi mineræ eruuntur, quæ piſces, dentes, cornua, animalia & alia exprimant. Juxta ſylvam Semanam ad radicem Arcis Brunſuicenſis Schartzfeld vidi erui oſſa, dentes, mandibulas varias, Urſarum, Leonum, hominum & aliorum animantium æmulas. Varia talia foſſilia poſſideo in Muſæo meo, & inter alia cranium ſuturis apprimè diſtinctum. Sennertus allegat ſimilia Eilingrodæ inveniri. Eſt Clariſſimo Dn. Conerdingio, Archiatro Brunſuicenſi Excellentiſſimo, ſpina dorſi, in ſaxo reperta, affabrè vertebris & ſpinoſis proceſſibus inſtructa, admiratione longè digniſſima. Id vero magis mirum, quod Bolducius p. 715. narrat, bufonem in medio ſaxi dum ſecaretur inventum apud Auguſtodunum, & in Latio Martino V. Pontific. ſerpentem in media petra dum ſcinderetur repert. eſſe. Ita vis plaſtica non raro aberrat & ludit in Macrocoſmo, uti in homine & brutis ſe admirandam ſæpe præbet, maximè exemplo La-

zari

zari illius Genuensis, cujus ex ventre pendulum erat corpus nominis Johannis, quale exemplum olim Lycosthenes vidit Basileæ. In Sabaudia quoque 1519. natus est alius infans ex cujus ventre etiam corpus pendebat cum pedibus, sine tamen capite & brachio. Leporem Ulmæ captum recordor duplicatum quasi, octo pedibus instructum, ac si par leporum dorsis esset conglutinatum. Act. de his pluribus in Phys.

Observatio Anatomica III.

IN Anatomia Serenissimi Principis Apoplectici, J. H. L. cui præfuit D. Bunccius, 4. Aprilis 1652. observata sunt sequentia. Cutis per universum corpus ab humoribus serosis distenta. Epidermis separatu facilis, vesicis multis prægnans & turgida. Musculi lividi & nigricantes. Abdomen totum flatibus tumidum. Ventriculus laxatus extenuatus & extensus in tantum, ut nullum extiterit fibrarum vestigium, tunicarumve discrimen. Orificium superius flaccidum plane, ob quas causas tantam nauseam & vomitus Augustus Heros passus est. Epar coloris plumbei, totumque ichorosum. Vesicula bilis grandior unciis duabus bilis referta. Lien atro carbone nigrior, & durus plus justo. Cor minus, atque coloris fusci. Arteria venosa & Aorta nigro humore (qualem Princeps in lingua & faucibus per aliquot tempus magna cum difficultate habuerat) repleta. Pulmones flaccidi & purulenti. Cerebrum magnum & grande sero & pituita plusquam refertum maxime in ventriculis.

De nigra illa materia atramento non absimili sutorio, quæritur unde oriunda? Ego lienis fœces judico, à quibus non raro vomitus atros expertus sum.

Observatio Anatomica IV.

ANatomia Illustrissimæ Catharinæ Elisabethæ, N.D. Principis Puellæ, XXVI. Mensium, Junii XVII. die, Anni 1641. defunctæ, sequens fuit. Ventriculus & intestina muco & vermibus scatebant. Epar magnum & floridum unius libræ. Splen benè habebat. Renes naturales grandiores tamen, unciarum nempe quatuor. Pulmo cavernulis penitus quasi cavatus. Cor nigro sanguine repletum, Cerebrum autem copiosissimo sero. Circa os ethmoides vero aderant vermiculi & mucus. Patet hinc falli Sebastianum Scarabricium in hist. Ignis febr. pag. 511. dum in viventibus negat vermes generari posse nisi in intestinis solis. E naribus prodeuntes viderunt inter alios Benivenius & Cruccius, ex oculis Amatus, ex auribus Schenkius, in capite Bartholinus. Confer si placet Manud. ad Med.

Observatio Anatomica V.

ANno 1644. Decembr. die XX. Nobilissima Matrona quinto mense gravida, post fluxum triduanum uteri cruentum, abortum patitur, atque fœtum rejicit masculum, quoad omnes partes perfectum quidem, quantitate tamen deplumatum turdum vix æquantem, exiccumq; & aridum. Vasa umbilicalia erant instar filorum communium usualium, collo circumvoluta & quasi alligata; non tamen brevia, uti duplici exemplo exponit Hildanus; nec disrupta, uti alias Bauhinus notavit. In dissectione notabantur partes singulæ discretæ, hepar albicans & exuccum, cor pallidum, vasa umbilicalia sicca. Sub noctem secundina prodit putrida & fœtida. Causam hujus abortus retulerim ego in exilitatem & tenuitatem vasorum umbilicalium cum Sennerto

pag.

pag.404.l.4. part.2. sect.6. cap.2. de Abort. ubi similem propemodum narrat historiam. Quænam autem causa (inquit) vitii hujus vasorum umbilicalium fuerit, invenire difficile est. An debilitas uteri post primum partum laboriosum contracta in causa fuerit, ut semina non rectè misceri, & ignobiliores partes & inter eas vasa umbilicalia, non rectè conformari potuerint, sed exilia tenuia atque infirma remanserint, quæ postea accedentibus vomitibus enormibus quibus prægnans semper insigniter infestata fuit, facilè abrumpi potuerint: An vero quia semen virile quidem, idque satis potens adfuit, & ex eo partes spermaticæ nobiliores formatæ sunt, fœmineum vero semen, ex quo imprimis, aut certè ex eo præcipuè cum masculino mixto, ignobiliores partes, ligamenta & vasa etiam umbilicalia formantur, ob callum vasi ejaculatorio fundi uteri inserto, ob partum laboriosum defuerit, vel paucum adfuerit: atque ita ob seminis fœminini defectum vel paucitatem, vasa umbilicalia perfici non potuerint & tenuia & exilia remanserint, penes lectorem sit judicium.

Hæc non incommodè quadrant in nostrum quoque casum. Abortum enim nostrum partus quoque difficilis præcesserat, quo filius in lucem edebatur (adhuc superstes LUDOVICUS) tam exilis & debilis, ut de ipso actum arbitrarentur adstantes, clysteribus inter alia maximè refocillatus.

Observatio Anatomica VI.

CORpus defuncti Generosissimi Militiæ Ducis Generalis, Jacobi Ramsayi, Scoti, ante annos XVI. 19. Junii à me apertum sequentia notanda dedit. In musculis observabantur ἀποσφάγματα & Ecchymomata tot & tanta, ut majores musculi plerique putridi fuerint, maxime obliquè ascendentes & transversi in sinistro latere. Peritonæum in eodem latere nigricans & putridum conspiciebatur. Vasa Mesenterica crassâ materiâ biliosâ turgebant. Ventriculus cum intestinis modicum aquæ continebat. Hepatis verò color quoad concavam par-

tem nigricans & cinereus, quoad externam flavescens: substantia autem schirrhosa erat. Renum loco portionem pinguem quasi; Lienis vero loco ovi gallinacei quantitate nigrum fructum, sanguinis coagulati facie, inveniebamus. Cavitas circa vesicam abdominis aqua repleta erat, ut & scrotum circa sinistrum testiculum potissimum dextro longè minorem. Vasa testiculorum varicum modo consistebant. Dextri testiculi substantia spongiosa & putrida, tunicæque adnata erat in dextra Scroti parte caro adiposa. Pulmones copiosè pus dabant. In cerebro nil poteramus p.n. aut notabile notare, præterquàm magnitudinem ingentem omnino. Omnes vero venæ destitutæ ferè erant sanguine, refertæ sero.

Verba hæc sunt Clariss. Franc. Sylvii, Medici Excell. qui primus Vulnerato adfuit.

Occasio Morbi & Mortis talis fuit. Accepit Nobilissimus Ramsæus XIII. Februar. 1638. (inclinato parum antrorsum corpore) in sinistræ natis partem superiorem & externam introrsum & deorsum leviter tendens vulnus ex quo statim concidit, cum insistendi illi cruri impotentia, necdum remittente. Effluxit ex hoc vulnere & quidem statim in principio, satis copiosè sanguis: nullo notabili ex ustione (quæ utpote levis admodum 5. die remisit) labiorum vulneris adjacentiumve partium tumore aut inflammatione suborta, sed generato paulo post laudabili, licet pauco pure: unde confestim ad cicatricem properavit vulnus, quod 25. Martii planè occlusum quamvis etiamnum lividum sit, & doloris particeps.

Primis diebus obortus est, adhuc durans, etiam auctus, circa lumborum inferiorem & sacri, imo totius Ischii ossis sinistri regionem dolor vehemens, per intervalla maximè ad aëris mutationem, nunc remissior, nunc intensior, cum tensione & sursum per totum spinæ dorsi ductum ad cervicem, deorsum vero ad extremos articulos usque tractione convulsiva, eaque valdè molesta, ad oleorum tamen nephriticorum inunctionem aliquo modo emendata, licet sæpius recurrente.

Huic comes factus est sinistri cruris dimidiam & externam partem infestans, & contactum pati nescius, atque cum stupore aliquo formicans dolor ad articulorum extremitatem protensus.

Die Martii XII. obortus est circa sinistrum pedium & in metapedio, in parte exteriori maximè tumor expansus, cum dolore mediocri

ad

ad contactum tamen ingravescente, qui applicatis à Chirurgo ad utrumque malleolum vesicatoriis & effusa aqua citrina, intra triduum subsedit & evanuit; relicto ad hoc tempus ibidem dolore.

His accessit circa Martii diem XXII. sinistri testiculi cum tumore & summo dolore inflammatio, quæ tamen nunc magnam partem sublata, remanente solum levi duritie, rubore & dolore.

Circa idem tempus emisit urinam albicantem cum simili sedimento, eoque crasso, tenaci & pauco.

Percipit præterea, ad internam sinistri femoris inflexionem, prope illum locum quo fertur in Scrotum spermaticis vasis dicata peritonæi productio, dolorem satis molestum: nullo adhuc, nec hic nec alibi apparente tactui, multo minus visui tumore aut stabili saltem rubore.

Quibus tandem adde miram quandam, quamque exprimere nequit, in abdomine temporibus incertis divexantem molestiam, & talem quidem, quæ nec proprium ferat contactum.

Re itaque deliberatâ cum Excell. Dn. D. Fausio, Elector. Palat. moderno Archiatro Meritissimo, licet dictus Nob. Dn. Sylvius, & post eum Cl. D. Georgius Moltherus non intermiserint omnem lapidem movere pro salute recuperanda: tumor vero in scroto indies augeretur, atque ecchymata insuper partes non tantum externas, sed & fauces, linguam & palatum occuparent, doloresque dorsi magis magisque urgerent, meum quoque consilium expetiit.

Vocatus deprehendo Herniam, non ventosam ob defectum flatuum: nec simplicem aquosam, quia scrotum nec lucidum, nec aqua turgidum: nec carnosam simplicem ob dolorem: nec simplicem varicosam ob nimium tumorem: sed herniam ex aquosa, carnosa & varicosa conflatam. Aquosam quidem inculcat tumor instar ovi oblongus cum testiculi occultatione quoad tactum & visum.

Accedit & hoc quod sinistro lateri aquosæ herniæ valdè sint familiares, quod nempe vena spermatica sinistra oriatur ab emulgente. Carnosæ vulnus ad sinistræ natis partem superiorem vergens ansam dare potuit & causam. Generatur enim hæc hernia ex sanguine testes & scrotum obruente ibique in molem carneam mutato: cui affluxui vulnus potuit, ut dixi, ansam dare, ut non solum in principio statim Testiculi sinistri inflammatio sed & dolor secutus fuerit. Suppetias fert sanguis

guis aduſtus melancholicus à vitio lienis oriundus: Reniſque ſiniſtri debilitas. Varicoſam monſtrat dolor, qui exacerbatur in diſtenſione vaſorum ſpermaticorum, unde erectionem penis cruciatus intenſiſſimi comitantur.

Præter Herniam hanc noto quoque Ecchymomata ſupra jam tacta, ad quorum aſpectum memoriam meam non poteram non excitare ad illa, quæ Parens meus exhibet part. II. obſerv. l. 4. obſ. X. Aſt verebar non critica eſſe in Ramſæo, uti fuerunt in puello epileptico & ſexagenario Arthritico. Suſpicabar à debilitate viſcerum ſanguinem aduſtum ex venis per ſubſultum quaſi effundi in muſculos.

Suaſor fui ut I. materia aduſta Tartarea in hypochondriis incuneata præpararetur & evacuaretur, ut II. renes & ſiniſter maxime ab heterogeneis, viſcidisq; puri non abſimilibus humoribus excrementitiis liberaretur, ut III. viſcera ſingula concoctionis firmarentur, atque IV. herniæ quoque & V. ecchymomatis proſpiceretur.

Præter ulla autem quibus hactenus uſus quoad I. ſuaſi per octiduum uſum Mellicrati A. cum laxativa potione coronidis loco ſumenda, B. & poſt hæc mane pulviſculi C. portionem, cum aqua D. Quoad II. ſcopum pilulas de Terebinth. E. cum ſyrupo F. non neglecto Unguento G. & Emplaſtro H. Quoad III. Electuarium I. Quoad IV. fomentum K. Cataplaſma L. & Linimentum M. cum Cerato N. Quoad V. intermedios ſudores. Diætam imperavi convenientem & debitam.

Aſt omnia in caſſum. Captivitatis diuturnæ plusquam ſatur ira & inedia voluntaria omnē mihi ſpem abſcindens ſeq. Menſe moritur.

Ecchymomata autem illa à cauſa interna non ſunt valde familiaria, uti nota ſunt quæ à cauſis externis, contuſione aut caſu fiunt. Nero Imperator in ſui imperii exordio ob hæc Thapſiam magni feciſſe perhibetur. Illi quidem, dum noctu incederet incognitus & in multos impetus faceret, non ſemel facies ſugillata cutisque livida facta fuit. Confeſtim ex Thapſia, thure & cera facto linimento à fœda ſugillatione liberatus faciem populo oſtendens facinus occultabat. Ecchymomata, transfuſiones; melaſmata denigrationes Schirrhis affines putat Galenus. Fiunt enim illi affectus ſanguine ex ipſis venis effuſo, nunc tunicis earum contuſis, nunc ipſarum finibus reſeratis. Hinc in Ramſæi venis fere nullus ſanguis fuit repertus, nuda aqua & ſerum.

Obſer-

Obſervatio Anatomica VII.

IN Anatomia Chriſtophori Richteri, cui Menſe Aprili Anno 1637. præſente paulo ante nominato, & nunquam non ſine honore nominando D.D. Georgio Molthero, & Chirurgo Jo. Henrico Greilachio, aliisq; præfui; notavi ſequentia. Omentum & Meſenterium penitus fere erant abſumpta & corrupta. Lienis quoq; exigua portio aderat, nigra, ſanguinis congelati inſtar. Hepar verò inſolitæ magnitudinis conſpiciebatur, coloris tamẽ ex parte plumbei & in ſiniſtra parte nigricantis; atq; inſuper aſſatum & torrefactum quaſi. Veſicula bilis continebat nigricantem materiam grumoſam atq; aliquot lapillos lentium quantitate. In abdomine collectam videbamus aquam citrinam; In Pectore vero purulentam, adeo copioſam, ut pulmonum corruptorum & exulceratorum reſiduæ particulæ in pure quaſi natarent. Venæ phrenicæ pure inſtructæ. Cor flaccidum erat. Pericardium autem drachmas tres continebat aquæ ſolitæ. De lapillis in veſicula bilis repertis egi in Manud. Cum pronuper aliquot ab obitu horis cadaver Innocentii X. Pontificis Romani exenteraretur, ut pro more balſamo & aromatibus condiretur, in veſicula fellis duo calculi juglandis magnitudine reperti ſunt. Viſcera ipſa in aqua natabant, pulmo nigris maculis diſtinctus, jecur vitiatum, alter renum ſemiuſtus, Cerebrumq; multa aqua repletum. De puris purgatione Nellanus Claçanus in Curſu medic. pag. 785. Harvejanam ſanguinis circulationem contemnit. Sed tam certum eſt hoc inventum, ut nullam mereantur negantes replicam.

Obſervatio Anatomica VIII.

CUm Nobilis Matrona W. à T. nata S. de S. ob hecticam ab ulcere pulmonum, lienisq; ſcirrho oriundam, anno ætatis 38. moreretur,

atq; cadaveris Anatomen à me peteret Consanguinei, inter secandum præter alia notatu digna in Corde reperi ossiculum, de quo olim Pergamenus Doctor cap.19. lib.6.de U.P.p.583. & c.10.lib.7.de An.Adm. pag.358.

Ipsa defuncta 4. liberorum mater, siccioris fuit constitutionis & calidæ, animi pacati, corporis habitus macilenti, crebris capitis destillationibus obnoxia, alimenti calidioris amica, atque non semel febribus tentata. Ante tria lustra Dei ope à petechiis liberata, hypochondriacas molestias & lienis tensiones non raro postea, & annuatim quasi circa solstitia maximè & Æquinoctia passa est. Suppetias his tulit spuriæ penultimæ costæ in dextro latere à casu ante biennium in Autumno facto, læsio, succedensque tussis vehemens cum catarrhis prolixis, pulmonumque calida intemperie, quæ mala tamen, cum obviam ivissem appropriatis, remiserunt ad tempus, donec Thermis Wisbadensibus me non suadente adhibitis, catarrhi, tussis, anorexia & hypochondriorum tensiones reverterentur, hecticaque superveniens finem vitæ cum fine anni elapsi imponeret.

Pectus incisum aqua repletum inveni, pulmonesque in sinistro latere fere absumptos. Dextra eorum portio superstes purulenta conspiciebatur. Cor nimia quantitate excedebat, ut tam magnum adstantes summè admirarentur, atque hoc exemplo verum deprehenderetur, Cor magnum esse placidis & timidioribus, uti fortibus & magnanimis, Gloriosissimi Suecorum Regis, aliorumque Heroum exemplo parvum & minus. In Pericardio erant unciæ quinque aquæ, ad cujus aspectum memoriam meam non poteram non excitare ad Simiam Galeni pag.112.l.5. de loc. affect. atque ad illam, quam phthisi mortuam Marpurgi ante annos sedecem dissecui. In phthisicis scil. magna copia aquæ hic se colligit, cum tamen in statu naturali vix drachmam unam aut alteram continere soleat Pericardium. Eximius Bartholinus in hecticis exiguam credit. Contra P. Vascus Castellus nostram observationem confirmans, hanc aquam per æstum febris hecticæ sæpè in tantum adaugeri scribit, ut eâ distentum pericardium totam cavitatem occupet, forsan ob bonorum corporis humorum atque adipis cordis consumptionem, quâ de re musteam vide dissertationem

tionem Sneideri, Professoris Wittebergensis eximii. Ita quoque J.C. Claudinus parcius in sanis, copiosius in ægris illam aquam colligi colligit p. 235. Adipe Cor pœnè erat destitutum, quod ob calorem p. n. nec colligi nec coire ibi poterat, ut olim jam monuit Pergam. p. 56. l. 2. de temp.

Quoad venam cavam, venam arteriosam, aortam, & arteriam venosam, ante Cordis dissectionem nihil notatu dignum occurrebat. Decenter quoque habebant nervuli, vasa coronaria, & lymphatica, à frequenti potu adhuc, serique copia ex parte conspicua. Sinistra auricula major apparebat dextra.

Inciso corde omnibusque particulis ejus examinatis, deprehendimus valvularum semilunarium circumferentiam osseam, quam pro officulo extraximus. In sinistro ventriculo papillæ carneæ tres eminebant. Septum foveis videbatur instructum, sed non perviis, ut ut sedulus inquisiverim.

Lien erat scyrrhosus, appendice ovum columbinum æquante instructus; hepar è contra magnum & floridum. Ventriculus & Intestina omni ferè humore destituebantur, mesenterium vero atro succo refertum erat. In renibus vesica & utero nil notatu dignum aut singulare observatum est, uti nec in Cerebro.

Officulum Cordis, ut pauca hac de re proferam, negat *Plempius* partem esse arteriæ aortæ ossefactæ, cum in ipsa substantia Cordis observetur, quandoque unum, quandoque duo, quandoque etiam rudimentum tertii, ut ita firmius aorta nectatur ad Cor. In senioribus hominibus observari dicto loco duriusculam substantiam & veluti neurochondroden. Rolfinccius videtur innuere, valvularum semilunarium circumferentiam cartilagineam & osseam reddi, qualem vidit in vetula sexagenaria; & aliis senibus circa radicem aortæ. In Urbani VIII. Pontif. Rom. sinistro Cordis ventriculo officulum invenit Trullus. Audiamus Galenum lib. 7. Adm. Anat. cap. 10. pag. 354. Quæ ut retuli, inquit, melius corde animali exempto inspiciuntur, ac magis in animali grandiore. Omnibus similiter enim insunt, cum nulla ob magnitudinem in illis sit differentia, sicut Aristoteles autumat: sed clarior in magnis cordibus est speculatio: quoniam & ipsius os quod magnis inesse animalibus autumat,

atque his non omnibus, etiam aliis omnibus natura concessit, haut tamen os universis exactum, tamen cartilaginem. Sic enim in totum res se habet, in cunctis animantibus, & membranæ quas trisulcas diximus appellari, & arterialium vasorum radix substantiæ duræ omnino appensa est, sed non in omnibus æque duræ, quoniam in minutis leviter cartilaginosa est, in grandioribus exacta cartilago, in valdè grandibus cartilago ossea: & quanto animantis genus corporis mole vastius fuerit, tanto plus osseæ substantiæ cartilago sortita est. Et in maximis, ubi plus osseæ substantiæ gignitur, convenit ipsam tunc appellare non cartilaginem osseam, sed os cartilagineum. Quod enim in minutis animalibus producitur, non cartilaginis adhuc exactæ naturam, sed corporis ex nervo & cartilagine conflati repræsentat. Nullum vero miraculum est in minutis ipsum animantibus consectionum rudes penitus ignorare, cum & in grandioribus frequenter ipsos lateat. At quid dico in grandioribus? Nuper Elephanto maximo Romæ jugulato plerique Medici ad ipsius dissectionem venerant discendi gratiâ, duosne cor haberet vertices an unum, & ventriculosne duos, vel tres. Ego autem ante consectionem asserebam, eandem cordis structuram cum aliis omnibus animalium ex aëre respirantium inventum iri, quæ etiam ipso diviso apparuerunt. Idem os ipsius sine negocio reperi, una cum familiaribus digitos admolitus.

At inexercitati sperantes, id quod in aliis animantibus non apparet, ita in magno se inventuros, ne elephanti quidem Cor os habere putabant, ego autem ostensurus ipsis eram nisi familiares risissēt, quod attonitos illos ac sensus expertos propter loci ignorantiā conspicerent: & cum adhortarentur, ne indicarem subticui: Corde vero à Cæsaris coquis exempto, misi aliquem ex familiaribus in hujusmodi exercitatis, rogatum coquos, ut os ipsius eximi sinerent: atque sic factum est. Servatur idem apud nos etiam hodie, eximiæ adeo magnitudinis, ut ab iis qui intuentur, nullo modo credi queat, tantum os Medicos latuisse. Ita sane inexercitati multa ignorant. In magnis, scribit idem Galenus lib. 6. de U. P. cap. 19. pag. 583. animalibus os cartilaginosum: in parvis vero admodum

νευρο-

νευροχονδρῶδές τι σῶμα, hoc eſt, corpus quoddam ex nervo & cartilagine conflatum, ineſt, Omne igitur Cor duram quandam eo modo habet ſubſtantiam, earundem utilitatum gratiâ, in omnibus animalibus inſtitutam: Quod autem Cor majus ejuſmodi ſubſtantia duriore eguerit, minimè mirum id videri debet. Nam quod duriſſimum eſt tum ad ligamentorum principia tutius colliganda, tum ad totius Cordis firmitatem in corde magno eſt aptius. Hæc Galenus. Nos nuper in Urſæ majoris corde oſſiculum quoque invenimus, uti quoque Leo non ita pridē Dreſdæ mortuus & diſſectus elegans exhibuit. Penes Pharmacopolas, ait Plempius, oſſicula de Corde Cervi adſervantur in uſus Medicos: quorum pleraque puto eſſe oſſa hyocidæa: ſunt enim illis hæc non diſſimilia in figura: & fortaſſis etiam in facultatibus. *Aſt* revera diſſimilia ſunt quo ad figuram. An facultatibus ſimilia ſint equidem neſcio.

Oſſicula de Corde Cervi in graviſſimis morbis debellandis mihi præſtant certum auxilium, in febr. v. gr. pleuriſi & difficultate partus, atque aliis. Non tamen fido, niſi à fidis traditis, vix fido iis, quæ paſſim proſtant, cum non credam tot in orbe occiſos eſſe Cervos per luſtrum, quot oſſicula quotannis Materialiſtæ ſoli Francofurtenſes accipiunt.

Quoad vaſa lymphatica, quorum ſupra feci mentionem, notandum illorum eſſe negari non poſſe, an verò diverſa ſint à lacteis Aſellii, & an liquorem deferant ad Cor pro ſanguine diluendo, meritò dubitari poſſe, quod lacteæ hepaticæ diverſo tempore diverſum quoque imbibant humorem, & non raro quoque eundem cum lymphaticis exhibeant, quod tacitè forſitan concedere cogitur Cl. Bartholinus, dum ſcribit in jejunis & longè poſt paſtum apparere vaſa lymphatica felicius, quàm alio tempore, & vaſa ipſa lactea jam chylum jam ſerum continere: quò etiam trahere poſſumus Kohlhanſii obſervationem, quam theſi 59. vacuo ventriculo, nullo nempe præſente chylo notavit ſatis pulchrè & eruditè ad Doctiſſ. Dn. Iſraelis manuductionem.

Altius vero quo ad uſum hi Artis noſtræ Heroes gradiuntur, atque lympham hanc pro menſtruo habent Alcaheſt Microcoſmico. Magis ſeriò ultimus hac tempeſtate quod ſciam hac de re agit D. Schenkius Jenenſis in hiſtoria ſeri ſanguinis.

Observatio Anatomica
IX.

PRæcedentibus annis, 4. Augusti Illustrissimus quidam Comes, magnæ & præclaræ spei Juvenis, variolis correptus ob febris & Dysenteriæ vehementiam septimo die morbi mortuus est.

Dissecto jecur, lien, pulmones & intestina haut secus, atque ipsa cutis sordidissimis papulis manantibus scatebant, uti in aliis idem Fernelius notarunt atque Pareus: Unde forsan factum, quod in extis Gloriosissimi Romanorum Regis talia quidam notantes, dixerint gravissimis affectibus obnoxium fuisse optimum Regem, quos propter ad senium non aspiraßet.

Si ullius autem morbi signa, maximè variolarum & Morbillorum signa dubia omnino sunt & fallacia, ut inter alios bene inculcat Fracastorius, cum non facilè dignoscantur adesse, priusquam pustulæ ipsæ malum prodant. Quamquam etiam à variolis interna viscera non raro ita afficiantur, tamen apud Athleticum & Sanguineum in visceribus dictis fomes sæpe continetur, vitæ brevis, non supervenientibus variolis, index: unde fit, ut interna à variolarum virulentia tum facilius tam fœdè corripiantur.

Alvi fluxus sanguineus aliàs per se lethalis esse solet in Variolis, adeo ut Riverius confiteatur ex omnibus pueris variolis laborantibus unicum evasisse: atque Pachetus tensionem & meteorismum ventris signum mortis habeat. Non hoc possum profiteri, cum multos liberatos recorder, non tamen sine magna difficultate, uti in filio meo natu majori expertus sum.

Cum autem alvi fluxus & meteorismi tam sint lethales & periculosi, proinde in cura variolarum & morbillorum caute agendum cum purgantibus, ne naturæ motus mutetur, alvive fluxus funestus excitetur. Melius & tutius me judice faciunt, qui in principio variolarum ab electivè purgantibus abstinent, & clysteres exhibent, atque Præsente indicatione sanguinem mittunt, ut sanguinis

guinis ebullitione ita sublatâ, natura feliciùs expellere heterogenea possit.

Sed & non raro purgantia adhibenda esse in Variolarum curæ ratio & experientia suadent, si enim manifesta repletio sit extra vasa, atque potissimum quidem in regione prima, sine fluxu alvi, nec medicamenta calidiora aut acriora exhibentur, ipsaque constitutio non adeo epidemica, pestilens aut lethalis & funesta sit: non sine ratione tale datur pharmacum; quam ob causam Ranchinus etiam lactantes non raro purgandos statuit.

Plethoræ dum mentionem facio, non possum non detestari opinionem illorum, qui omnem tam ad vasa, quam ad vires negant, atque Venæsectionem penitus damnant. *Helmontius* Nobilissimus passim hoc inculcat, & post hunc aliquo modo *Insignis & Clarissimus Cnöfelius* in curat. febris malign. contra *Corradeum*. Habet vero plures hæc tempestas Corradeos tales Medicos, mendicos totos, nisi strenue purgarent sanguinemque mitterent.

Videas sæpe audaculum medicastrum, qui homini etiam quoad vires & annos seni, emaciato in media bruma, citra ullam indicationem dare cathartica, quæ ἄνω καὶ κάτω crudeliter purgent; alteroque die largiter sanguinem furari, ad Junoniæ avis cantum non erubescent. Verè δέχεται tunc ἐκ κακοῦ κακόν.

Dolendum sanè tam nobilem artem fœdari ejusmodi excrementiis myrmillonibus & histrionibus, verendumque ne tota abeat iterum in periculosam & truculentam Empyricam, cum non tantum vulgus & plebs, sed & Magnates sæpe illis impostoribus aures præbeant, imò illos in arte peritis & solidè doctis quandoque anteponant. Deus Bone! quam audacter & impunè illi medicastri occidunt! Non tamen rejicienda in totum purgantia, nec damnanda penitus Venæ sectio, sed intempestiva & inconvenientia.

Quam generosum enim remedium sit sanguinem mittere in febribus & inflammationibus, atque variolis notorium est. Imò si Medicus naturæ minister, & natura ipsa non raro sanguinis imminutionem instituit, cur non, si necessitas id efflagitet, naturam imitetur & venæ incisionem suadeat, doctus & peritus Medicus? Cum grano itaque salis sumenda sunt, quæ de Venæsectione & Purgatione proponit

Eximius

Eximius Dn. Cnöfelius, qui nec ipse omnia purgantia damnat, nisi fallat epistola Arcissevii pag. 59. Sic quoque quoad sanguinis missionem debitam non dissentit, uti digito monstravi in mea ad Medicinam manuductione, potius tacite consentit in eam, cum abusus non tollat usum, ab ipsa Magistra Natura seriò & providè inculcatum.

Plethoram enim ad vasa ab ebullitione sanguinis provenientem, Venæsectio, si nihil obstet, feliciter sistet, acquisito nempe spacio. Ita quoque, serum si causa sit fermentationis, Venæ incisio non poterit non prodesse, ut nempe una cum sanguine turgente & calorem suffocante, evacuetur. Macilentos vero excusat calor copiosus pabulum absumens. Unum quoque idemque vas esse potest pro humore debito & naturali, atque p. n. & abundante. Abusum Venæsectionis meritò detestari debet Medicus doctus, usum vero magnifacere, sæpe enim fermentum sanguinis non potest præcaveri, aut postmodum tolli, nisi ebullitio sanguinis sistatur & Venæsectio instituatur; unde in febribus malignis, variolis, morbillis, non quidem ratione malignitatis, sed ob febrem & sanguinis vehementem ebullitionem non raro cum successu sanguis mittitur, ipsa sæpe naturâ viam monstrante. Nec illi qui penitus damnant V. S. longè vivaciores sunt nobis Meridionalibus V. S. assuetis. Quæ omnia tamen sumenda & intelligenda sunt de V. S. secundum rationem instituta & convenienti. Annon pronuper ab inconvenienti & sæpius repetita crudeli sanguinis deprædatione Serenissimum Cardinalem obiisse refert Helmontius, & evincit Plempius? Idem fatum incumbet aliis, si majorem fidem habere pergant agyrtis sangui & argenti fugis, quam cordatis & in arte solidè versatis Archiatris. Sed ad rem nostram.

In variolis sanguinis evacuationem necessariam probat ratio & experientia, tam ob humorum in venis abundantiam deplendam, ut natura exonerata impuritatis colluvie (loquor verbis Bauhini) alacrius expellat reliquias: quam ob febris ardorem atque humorum fervorem & ebullitionem sistendam, temperandam, tollendam: ratione simul habitâ ætatis, temporis, loci, quantitatis & regionis, ipsiusque veneni; ut pulchrè exponit citatus antea Ranchinus & alii.

Hinc probè notandum, si natura ipsa quandoq; neglectum medicinarium stillicidio motu critico in Variolis compenset, quod non statim &

tim & temerè ille fluxus sit sistendus. Vocatum se retulit mihi D. D. Pabst, Archiater Dresdensis, Medicus verè πολυμαθής, aliquando ad Nobilissimam puellam variolis correptam cum narium hæmorrhagia critica. Ibi Matrem & adstantes seriò ursisse fluxus illius sublationem.

Imò tandem contra ipsius præceptum adhibito magico remedio, frustulo nempe panis cui cùm sanguine inscriptum erat *Consummatum est*; inhibitum fuisse, pro armis medicis cum Biarmis veneficiis ita assumptis. Ast quid fit? Cessante illa hæmorrhagia secuti cruenti alvi fluxus, vomitus, mors.

De variolis unum adhuc notandum nimio æstu ægros non semper torquendos esse, ne calor febrilis augeatur, vires dejiciantur, & ipse ægrotans suffocetur: Præsertim si magna jam caliditas (loquor verbis Domini Doctoris Suevi Electoris Saxoniæ Personæ Medici Primarii diss. de Variolis) & valida inflammatio adsit, nec ulla post variolarum vel morbillorum eruptionem sentiatur sublevatio, atque virium exsolutio, atque syncope imminere videatur.

Non possum hic mihi temperare, quin è plurimis duo exempla notatu digna allegem, quorum unum hic, alterum Ratisponæ in nuperis Comitiis, contigit.

Missum erat lectissimum Illustrissimorum juvenum par ex Polonia Viennam, non tam studiorum, quam rituum & morum Germanorum, exercitiorumque equestrium addiscendorum causa. Viennâ Præfectus Ratisponam duxerat ipso ardente Syrio, ubi paulo post adventum natu major variolas accipit, à quibus calidoque ad Itali cujusdam Medicastri rigida monita hypocausto, brevi moritur. Singulis horis data sunt pretiosa alexiteria sudavitq; vehementer, donec animam ipsam emitteret; Sæpe medicus parum doctus multum vero sedulus quam officiosissime occidere potest. Natu minor eodem morbo paulo post corripitur, atq; Dn. D. VVechtleri Medici Cæsarei Cl. Clarissimique Dn. D. Helvigii, meæq; curę cõmittitur. Nos tam vehementi æstu ægrũ non torquendo, alterantib9q; febris furorẽ mitigando sanguinis ebullitionem sistendo,

simulque adhibitis bezoarticis non adeo calidis, brevi, Dei ope convalescentem vidimus.

Hic vero Nobilissimæ Viduæ cum quatuor liberi semel correpti variolis essent, gemelli quidem pueri, filiaque natu major meæ curæ commiterentur, altera vero filia certas ob causas alterius ope uteretur: meis sub initium dedi haustum vini passulati à Parente descripti, alterantia post & bezoartica, quibus Dei ope brevi convaluerunt. Quid vero de altera factum? Illa non nisi alexiteriis usa, lectis semper curiose tecta, largis sudoribus enervata, inflammatione & febris ardore auctis, ebullitione sanguinis ingravescente brevi, uti prædixeram, mortua est.

Observatio Anatomica

X.

SOle Cancrum tenente in ipso Plenilunio nascitur Puellus eusarcus, & coloris per universum corpus subrubri, partu autem difficili præcedente.

In Parentibus satis bene valentibus prædominatur plethora, temperiesq; calida & humida, maximè in matre, nondum vicenos annos nata. Pater annorum tum 24. hæreditario vitio, hypochondriorum malis insuper non semel tentatus autem fuit. Recens autem nato puello ante mammæ exhibitionem, ut sordes retentæ abstergerentur, diamygdalatum datum fuit ex ol. amygd. d. & sacharo penid. succedente sic feliciter nigræ & piceæ materiæ excretione. Habuit hinc benè & pancraticè floridus puellus, nutricem nactus boni corporis habitus, ætatis vegetæ, mammarumque non adeo laxarum aut pendularum, sed benè conformatarum; Nec gulosam primiparam etiam. Lac ipsum quidem non adeo recens, sed ultra 20. menses aberat à partu, bonum tamen substantiæ, coloris, saporis, odoris ratione. Cùm autem quotidiè puello bis daretur pulmentum ex lacte, farina & ovo, atque in pulmento aliquid pulveris ex rad. & sem. pœon. cum

Croco

Croco & Sacharo, post pulmentum vero aliquid cerevisiæ instillaretur, & quotidiè post pulmentum balneum aquæ dulcis adhiberetur: die verò decimo nativitatis nutrix & astantes conquererentur de Puelli ventris inflatione, alvi obstructione, cordis palpitationibus, crebris anhelationibus tumoreque sinistri hypochondrii: dedi iterum felici cum successu diamygdalatum, & suasi, ut quotidiè aliquid exhibeatur pulveris Marchionis aucto pondere Margaritarum sine croco; ut pulmentis non addantur ova; ut præbeantur semel in die, & in minori quantitate, quod lactis boni copia adsit & excrementa alvi sint viscida & viridia; ut butyrum recens cum pulmentis detur: ut balneum intermittatur; utque post pulmentum à cerevisia imo omni liquore per horam abstineatur. Mense Augusto melius habuit præterquam quod excrementa nunquam naturalia, semper viridia, tenacia & viscida rejecta fuerint, venterque inflatus manserit; atque circa æquinoctium nephriticos dolores pateretur, cum excretione arenularum. Sole vero Capricornum ingresso, diarrhæa non levis virium dejectionem & atrophiam causabatur, cui (in consilium adhibitis D. D. Petro de Spina, D. D. Metzgero, Collegâ Honoratiss. & aliis Medicis Clarissimis) obviam ivi Syrupo rosſ. solut. & diasereos causæ removendæ gratiâ, & corroborantibus. Dejectiones erant viscidæ, nigræ, virides. Lien durus. Venter inflatus & hypochondria tensa. Usurpatis his mediis malum videbatur inducias dare usque ad mensem, uti ad me peregrè profectum scriptum est, Februarium, quo denuo venter magis magisque intumescebat, lienis tumor crescebat atque flatus augebantur. Data sunt enemata ex Juris Gall. ℥iv. cum fl. camom. coct. & colat. cum sach. rubr. ʒij. & ol. amygd. dulc. ʒiij. Internè verò Manna, Syr. rosſ. solut. diaser. Usurpata sunt quoque externè linimenta varia & inunctiones. Post enemata tumor ventris auctus est, non obstante, quod dejecta fuerit magna copia peccantis materiæ. Quo ad diætam quantitate & qualitate ea fuit emendata, ita quidem ut pulmenta data fuerint in minori quantitate & loco lactis decoctum gall. & carnis bubul. in pulmentis sit, bono cum successu, adhibitum. In Aprili autem me adhuc absente, non tantum tumor abdominis indies auctus est, sed & cachexia totius atque inflatio pedum, manuum & faciei non leviter apparuit, quibus malis averruncandis adhibita varia

 sed

ſed fruſtra, & adeo quidem, ut Aſcites ingens cum Tympanitide, me judice, optimum puellum occuparet.

Ad lares itaque relatus dedi 2. Maij Syr. de carth. & Syr. roſ. ſolut. & felici quidem, uti apparebat, cum ſucceſſu, cum ſexies alvum dejecerit, atque multum ſeroſæ materiæ excreverit. Nox tamen ſecuta inquieta & calor præter naturam auctus. Quinto melius habuit, atque Decimo iterum ſumſit Syrupum laxativum, non intermiſſis roborantibus & aliis neceſſariis tam externis quam internis. Excreta per alvum & veſicam magna quidem copia aquæ, tumore tamen ventris & atrophia cum ſuccedente pectoris anguſtia incrementum majus indies ſumentibus: ut omnino pro deſperato morbus habitus fuerit. Nullas tamen ferias egimus, ſed quantum ætas & vires flagitarunt, cottidie puſioni ſuccurrimus, fruſtrà tamen & præter ſucceſſum, cum vigeſimo primo Junij naturæ debitum tandem ſolverit. In examine autem viſcerum defuncti hujus puelli per ſectionem inſtituto, ſequentia notata ſunt; Primò quidem Cutis circa regionem Ventriculi, Umbilici & Inguinum maculis atropurpureis inſtar ecchymomatum picta erat. Ex abdomine per ſectionem Umbilici leviter factam, humores ſeroſi, bilioſi, luteſcentes, & fœtidi, inſtar aquæ per canaliculum ductæ, ad tres menſuras proſiliebant. Quibus ſubductis, & aperto abdomine Omentum penitus putrefactum notabatur; Inteſtina cum Ventriculo aliquo modo inflata; Pancreas verò ita conſumptum, ut ejus nullum ferè veſtigium animadvertere liceret. Venæ Meſaraicæ glutinoſa materia refertæ. Lien monſtroſè tribus appendicibus inſtructus, nigri coloris, & induratus, ſiniſtroque Reni arctiſſimè annatus, ut ſine ſectione digitis avelli non poſſet. Renes ipſi ſatis grandes. Hepar ſanguineo colore ſuo amiſſo, cineritium ferè, & qualis in cocto aliàs obſervatur, habebat, inciſumque copioſum etiam ſerum, & copioſius quam Lien, ſtillabat. In Hepate autem & Liene foveæ aquâ plenæ apparebant. Bilis in veſicula aureo colore coruſcabat.

Pericar-

Pericardium aquâ, ejusdem cum supra dicta coloris & fœtoris, distentum erat, cui Cor innatabat. Ipsum autem Cor planè exsuccum ne guttulam quidem sanguinis intra se continebat, quod in aliis etiam visceribus observabatur. Nullibi enim sanguis notari poterat, etiam in Venæ Cavæ & Arteriæ Magnæ incisione, sed tantum aqua, loturæ carnis non absimilis. Pulmones flaccidi & ex parte unâ purulenti erant.

Prædixeram non semel talem catastrophen: verebarque ne anguis in herba latitaret. Non defuerunt quidem promissis divites, qui Parentibus levem morbum, facilemque curationem facerent, quod puellus nunquam non cibum avide assumeret & satis hilarem ac liberalem se astantibus exhiberet. Ego tamen, non in primæ concoctionis læsione malum incuneatum, deprehendens, non potui non à prima invasione morbum sonticum & in tantilla ætate curatu difficilimum profiteri.

Faustis quidem natus erat sideribus; crebræ tamen anhelationes, ventris tumor, phlogoses, dejectiones alvi adeo præternaturales, lienisque tumor, à prima nativitate indies magis magisque affligentes, color faciei certus in sanguificatione defectum monstrabant. Clysteribus hæc mala facile averruncari posse, suadebant & jurabant nonnulli. Alii cane pejus & angue fugiendas esse injectiones clamabant, quod visceribus laborantibus suppetias nullas ferre possint. Hic immorari parum, & cui potissimum parti subscribendum sit, ex natura & usu clysterum cum morbi idea collatis, penitius inquirere placet. Clysteres, ut in Arte tyronibus constat, medicamenti genus πολύχρηστον est, quod in extremis sæpe morbis delicatulis etiam & ad alia nauseabundis expetitas suppetias spondet, quoque unico, cæteris vel generosissimis in cassum adhibitis, ægrum tantum non extinctum erigimus sæpè & velut ab inferis revocamus. Ut vel hoc nomine illorum intempestiva, ne quid gravius dicam, verecundia, scutica digna sit, qua ad nomen etiam clysteris expallescunt, & hujus mentione facta, de vita jam actum & conclamatum esse clamitant.

Generosus quidem Helmontius clysteres in jus vocat, diffamat & præter meritum è Medentum schola relegare tentat, tanquam pudendum Medicorum subsidium, remedium homine indignum, intestinis infensum, omnibus exosum & inefficax. Ast æquius de his sentiebat

prisca ætas, majoremque ut merentur, honorem iisdem deferebant olim non modo Ægyptii, sed & Græci atque Arabes, quos Hispani, Galli, Itali, Germani sequuntur. Antiquissimus Medicorum Parens Hippocrates in epidem. ubi longum catalogum ægrotantium enumerat, clysterum & suppositoriorum mentionem facit frequentem. Ægyptiis, Herodoto teste, clysterum usus menstruus erat περιφυλάξεως ἕνεκα. Civium suorum ore Mercatus ad omnes morbos extollit clysteres.

Subscribunt Rondeletius, Mercurialis, Primi Rosius, & qui non? Experientia enim nolentibus volentibus confessionem extorquet. Non tamen occupant universalis Medicinæ titulum, non enim perpetuo & omnibus malis, omnive tempore medentur.

Temporibus Medicina valet: data tempore prosunt,
Et data non apto tempore, vina nocent.

ob quam causam intempestivum clysterum usum exprobrant Tulpius, Heer, Riverius & alii.

Suos itaq; clysteres limites habent & usus particularibus affectibus determinatos, ac præcipuè quidē intestinis infunduntur, ut horum infirmitatibus primariò succurrant, intemperies emendent, segniorem alvum officii sui admoneant, vitiosamque ventris primarumque viarum saburram è corporis culina everrant: quo potissimum nomine veteribus in usum Medicum venere, utebanturque hi solâ mulsâ cum oleo ad alvum emolliendam ut ex Hipp. & Galeno constat. Et hic usus satis notus est.

Majori difficultate premitur alter, an vicinas etiam partes afficiant, iisque in subsidium veniant? Contra negantem quotidiana praxis militat, quæ talibus in casibus ad sacram hanc anchoram securè confugit. Ita in renum & vesicæ calculo clysteribus quid est laudatius? quid ad dolores placandos præsentius? Ita in hystericis affectibus materiam peccantem feliciter educunt, & uterum facilè corrigunt. Nec sine ratione hoc fit. Quod si enim malè affectis intestinis, uterus, renes, vesica in contagium trahuntur, adeoq; propter vicinum malum & ipsa aliquid mali experiri cogantur, quod præter experientiam expressè docet Hippocr. 5. aphor. 58. 7. aphor. 27. quidni iisdem suavi medicamenti virtute delibatis in suavem etiam consensum vocentur. Porro

sicut

ficut externa fomenta, linimenta, emplaſtra in internorum viſcerum obſtructionibus eximendis, tetris flatibus diſcutiendis, ipſarum partium dyſcraſiis emendandis palmam non raro merentur: ita clyſteres inteſtinis inſinuata, non ſolum grato tepore ſuo vicinis partibus blandiuntur, opitulantur, & robur ſæpe afflant; ſed ad ipſam affectam partem penetrant; non quidem per occulta illa veterum perſpiracula, huc enim confugere opus non eſt, ubi viæ manifeſtæ patent; nec longiori recepto tamen hactenus per hepar & cor itinere, vix enim has per ambages virium jactura caveri poteſt; ſed per lacteos ductus breviſſimâ ex inteſtinis viâ jam ad renes, jam ad uterum, certis ad hunc à natura fabrefactis ductibus vix aſſumpta tranſire poſſint. Ad uterum quidem adhuc ignorantur, niſi cum Clariſſimo Harvejo arterias uterinas allegare placeat. Quicquid ſit, aut non ſunt negandi, aut porta ſatis digna alia monſtranda eſt, cujus ope medicamenta hyſtericis aut in partu laborantibus vix infuſa utero ſtatim communicantur, viribus, colore, ſubſtantia integra. Hærebit, aliam qui quæret, ſcio. Crocum exhibuere Heurnius & Heer: & utraque mater fœtum enixa croco tinctum penitus, & altera quidem ab exhibitione dimidia quadrante citius. Bertrandus Rozius apud Saler. c. 129. cum ſemine vim & virtutem pharmaci transfudit in uxorem. Idem recordor Nobili cuidam mihi amiciſſimo Aureliæ in Gallia contigiſſe, qui ſcorto poſt horam juſculum ferenti inter meretricios amplexus per coitum aſſumpti pharmaci efficaciam inſinuavit, ut ἄνω καὶ κάτω vehementer decies purgaretur. Anne & hic accuſandi prædicti ductus? Sed ad rem!

Id de clyſteribus exponendum, quomodo iis in longè remotiora viſcera jus conceſſum ſit, ut nempe pleuriticis, epilepticis, apoplecticis, paralyticis ſuppetias ferant; circa quam rem Autores hæſitare videntur. Galeno tamen teſte, & ratione ipſa id inculcante, quicquid agunt clyſteres hoc in paſſu, id revellendo præſtant.

Ex quibus dictis patet, primum uſum, quoad demortuum Puellum, exiguum imo nullum eſſe potuiſſe, cum vitium primarium non in ventriculo aut inteſtinis latuerit, nec alvus indiga fuerit, ut uno vel pluribus clyſteribus quotidie ſtimularetur, cum ſuapte & ſponte indies plus juſto reſponderet.

Nec

Nec secundus etiam aut tertius scopus clysterum quotidianum usum & frequentem reiterationem indicabant. Etsi enim hypochondria & in his hospitantia viscera Lien, hepar male affecta sæpè non exiguam à clysteribus levamen sentiant: hoc tamen non nisi in eorundem intemperiebus aut obstructionibus ratione causæ antecedentis sperandum est; at in habituali & nativa viscerum corruptione qualem signa manifestissimè præsagiebant, tantum abest, ut quid laude dignum præstent clysteres, quin potius malum exasperent, vires perpetuo & inani stimulo magis magisque prosternant, inflationes augeant, & mortem forte ante diem accersant. Quod in præsenti casu evenisse jurarunt adstantes mulierculæ, quæ ad quemlibet clysterem injectum (qui tamen omnes præter unicum & primum quidem, statim ut injecti erant, per inferiorem gutturem, (ut amicus loquitur,) redierunt, abdomen sensibiliter in majorem molem intumuisse, respirandi difficultatem excrevisse, conquerebantur.

Sed revellere, inquis, materiam peccantem potuisse, adeoque maturo consilio in usum adductos fuisse. Ausculta ergo, quid valeant revellentia. Revellentium medicamentorum est, materiam non illapsam, sed influentem & ad partem tendentem; non extra vasa, sed in vasis fluctuantem; non à parte recipiente, sed mandante retrahere. Et hæc discere potuisses ex Sennerti Institutionibus, quæ in omnium etiam tyronum manibus sunt. Ut autem quæ in pectore hærent, ita facile per alvum evacuari non possunt, ita nec, quæ in abdomen effusa sunt; sed ex 7. aphor. 55. quibus hepar refertum aqua erumpit in omentum, his venter aqua repletur & moriuntur. Sicubi tamen interdum evacuatio talis quid levaminis affert, sive naturâ, sive arte fiat, salvis visceribus fiat, & juxta Hippocr. in εὐσπλάγχνοις: at εὐσπλαγχνίαν semper negavi, mecumque abdominis à nativitate intumescentia, hypochondriorum præsertim sinistri inflatio, color faciei cereus, atque nimis crebræ anhelationes. Parum itaque & hac ratione spei in clysteribus positum fuit, licet vel vicesies, ut quidam Thrasonicè satis loquebatur, paucos intra dies injecti fuissent: sed abdomine ob collectam aquam & flatus copiosos, rupturam jam minante æger tandem viribus exhaustis inter lusus & jocos adstantium animulam exhalavit.

Unde

Unde aquarum hæc colluvies in tenella hac ætate primam scaturiginem sumserit, multos habuit sollicitos. Ast illam facilè invenit, qui internorum viscerum sive œconomiæ naturalis structuram & faciem examinat. Meo quidem judicio collectionis hujus culpa, si non omnis certè potissima in Lienis à primo ortu vitiosam dispositionem redundat. Lien enim sanguinis partem melancholicam à Corde per Cœliacam recipit, innatâ vi fermentat & defœcat. Hoc ubi præstitit, sanguinem depuratum, quantum ad sui nutritionem requirit, apponit, & quod relinquitur sanguinis purioris mediante ramo splenico in portam & jecur, indeque per venarum anastomoses in cavam, tandemque in Cor reducit, ut Spiritu & calore denuo instructus, omnibusque excrementis exutus in aortam pro partium nutritione propellatur. Excrementa vero nunc ad mesaraicas, nunc ad hæmorrhoidas per alvum, nunc ad renes per urinam, nunc ad alias naturæ lege ordinatas vias promovet.

Quando vero Lien officio suo malè, ut in nostro casu, fungitur, humor ille à sanguine negligenter separatus, in corpore cumulatur & malorum lernam introducit. Et quidem in propria Lienis substantia restagnans obstructiones parit, tumores, nec raro, partibus tenuioribus absumtis, scirrhum. Quod si insuper suo non contentus hospitio, per ramum splenicum una cum sanguine revertente ad hepar ruat, malum malo cumulat, hepatis crasin frangit, calorem debilitat, unde lienis tandem culpa & hepar vapulat, obstructionem & intemperiem vicini negligentia contrahit, suoque satis officio facere nequit circa sanguificationem, sive sanguinem ulterius non satis excoquendo, sive excrementa debito modo & mensura non separando: sive lympham vasis obstructis in venas cogente. Aquosus itaque, serosus, frigidus sanguis cuditur, cui ferendo cum hepar non sit, in cavitatem destillat vel viscus disrumpendo aut erodendo, vel per membranarum poros transudando. Ita extravasatus putrescit & fœtorem induit. Reliquus etiam sanguis aqua adulteratus in partium nutrimentum non omnis cedere potest: aquosus enim non nutrit, hinc quod boni restat sanguinis quotidie, imò momentaneè exugunt par-

tes, eo gaudent, vigentque: at ubi bono jam absumto, crudus, aquosus succedit, cessat nutritio, partes decrescunt, contabescunt: hocque eò citius fit, quando lienteria se associat, & cibus crudus vix assumtus statim per alvum redditur, quæ præsenti ægro contigisse vidimus, non solùm ob retentricem debilem, sed & ob meseraicarum obstructionem, quæ vicinis lacteis compressis viam transituro chylo intercludebant: ubi tamen ipsas etiam lacteas ab omni obstructione non facile absolverim.

Aquæ foveæ in hepate & liene apparebant, in illo tamen copiosiores, forte quod à Liene expeditius & facilius serosus humor mediante rene annexo (uterque enim ren satis grandis ad ultimum vitæ usque halitum officium suum debitè faciebat, urina quotidiè ad votum fluente) subducebatur. Hepatis color pallidus, cineritius sanguinis defectum accusabat. Inflatio ventriculi & intestinorum cruditatem coctionis sequebantur. Pancreas ad putredinem natura facile, non potuit non corrumpi, putridæ paludi innatans ut & omentum. Pericardium aqua turgidum inventum, quod in dissectis phthisicorum corporibus non infrequens ad tres sæpe uncias. Nec ipsi pulmones satis sibi vigilare potuerunt, quin à transmissis acribus, fœtidis humoribus labem & corruptionem tandem contraxerint: Sed in hac totius corporis anatomiæ pertractatione aqua pro sanguine, excrementum pro nutrimento surrogatum est, quod admirationem vix meretur. Corde autem exucco & sine sanguine existente, quî vita superesse potuerit, miratu dignius est. Si conjecturæ locus est, crediderim postremis diebus Cor ex vaporibus partim à chylo, partim à medicamentis confortantib. tum per lacteos ductus thoracicos, tum per peculiarem meatum œsophago implantatum communicatis, refectionem percepisse. Talis autem refectio cum perpetua esse non posset, æger tandem hic veluti lipothymia (qua durante morbo sæpe tentabatur) sine ulla graviori commotione, nutrimento partium subtracto, instar lampadis trepidantis, expiravit. Ita sentio de hoc casu, mecumq; idem D. Metzgerus, Collega & Parastata meus fidelissimus.

FINIS.